

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Побережець О.В. к.е.н., доц.
Шевченко А.О.

Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, м. Одеса,

Зміст управління інноваційним підприємництвом (ІП) нерозривно пов'язане з інформаційними процесами і полягає в підготовці, зборі, обробці та передачі науково-технічної та управлінської інформації, виробленні та прийнятті управлінських рішень, доведенні їх до виконавців, організації виконання, оцінці результатів або наслідків здійснення прийнятих рішень. Перераховані змістовні елементи, здійснювані в певній послідовності, складають процес управління ІП, що має циклічний, відносно замкнутий характер.

Як і в інших сферах господарської діяльності, в управлінський цикл у сфері ІП, стосовно конкретного об'єкта управління, включається виконання ряду функцій. Основними функціями управління розвитком ІП є:

–Прогнозування - служить для формування перспективних завдань і кінцевих цілей науково-технічного розвитку (НТР).

–Планування - необхідно для визначення засобів і способів досягнення встановлених цілей НТР.

–Організація - сприяє формуванню керованої і керуючої систем.

–Регулювання - здійснює підтримку функціонування керованої і керуючої систем.

–Облік і контроль - складовими елементами даної функції є обробка, аналіз і систематизація даних про стан і функціонування керованої системи.

Здійснення функції прогнозування пов'язане з множинністю шляхів НТР, можливістю різних напрямів використання наявного науково-технічного потенціалу (НТП). Науково-технічний прогноз на основі ретельного аналізу соціальних та економічних проблем розвитку суспільства, тенденцій і можливих шляхів вирішення науково-технічних проблем дозволяє встановлювати альтернативні цілі і завдання перспективного розвитку конкретних видів техніки та галузей науки.

Планування являє собою найважливішу функцію управління розвитком ІП, так як саме в планах забезпечується конкретизація шляхів і засобів вирішення завдань НТР, деталізація завдань всім учасникам процесу створення та освоєння нової техніки, розподіл та оптимізація використання наявних ресурсів.

Планування є однією з основних складових системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Воно дозволяє провести аналіз кон'юнктури ринку і здійснити прогнозування можливих напрямків її зміни з метою виявлення перспективних напрямів розвитку підприємства. Система планування і прогнозування інноваційної діяльності багато в чому визначає стратегію і тактику організаційно-економічного розвитку підприємства за основними напрямками його діяльності. Стратегічне планування, як елемент системи інноваційного менеджменту, являє собою відносно самостійну підсистему, що охоплює сукупність спеціальних інструментів, структурних органів, правил, інформаційних потоків і процесів, спрямованих на підготовку і виконання планів [5, с 48]. Завдання організації, як функції управління, полягає в тому, щоб організовано забезпечити вирішення передбачених планом науково-технічних проблем. Це означає, що повинна бути створена мережа науково-технічних виробничих ланок, визначено характер організаційних відносин між ними, доцільні форми координації та субординації, сформована система органів управління, передбачено їх інформаційне забезпечення і т.п. Організація наукових досліджень і розробок

має бути спрямована на безумовне і найбільш ефективне виконання передбачених планом завдань.

Здійснення функції регулювання, як стадії управлінського циклу, визначається необхідність постійного підтримання відповідності плану встановленим цілям розвитку прийнятої організаційної структури керуючої і керованої систем - складу завдань і їх змісту. Важливість цієї функції управління розвитком ІП визначається значною невизначеністю процесів наукової творчості, різноманітністю можливих рішень науково-технічних проблем, динамічністю структурних і змістових змін в НТР окремих галузей промисловості.

Остання з перерахованих вище функцій управління - облік і контроль - має своїм завданням спостереження за рухом матеріальних, трудових і фінансових ресурсів в процесі науково-виробничої діяльності, за рівнем і якістю виконання планових завдань. Здійснення цієї функції дозволяє отримати об'єктивну оцінку ефективності науково-технічної діяльності інноваційних підприємств, їх підрозділів та окремих робітників. З цією метою в структурі підприємства створюється єдина система обліку, що включає в себе бухгалтерський, фінансовий та оперативний облік.

Викладений поділ управлінського циклу на окремі функції досить умовний. Окремі функції нерозривно пов'язані один з одним не тільки певною послідовністю виконання, але і за змістом здійснюваних дій і розрахунків. Виконання планових розрахунків, обґрунтування і прийняття управлінського рішення може здійснюватися, як на стадії стратегічного інноваційного планування, так і в процесі оперативного управління, при виникненні різних відхилень від плану. У той же час, прогнозні розрахунки можуть виконуватися не тільки для цілей обґрунтування планових рішень, але і в ході їх виконання, для прогнозування необхідних організаційних змін.

Змістовний взаємозв'язок функцій управління дослідженнями та розробками полягає в тому, що кожна з них є одночасно об'єктом здійснення всіх інших функцій. Таким чином, необхідно так організувати систему планування на інноваційному підприємстві, щоб налагодити належний облік і контроль за функціонуванням всіх його складових елементів, забезпечити своєчасне регулювання і вдосконалення і т.п.

Розвиток методів і форм управління НТП носить безперервний, перманентний характер. Вони постійно удосконалюються і видозмінюються в міру виникнення перед суспільством нових соціально-економічних завдань, розвитку теорії управління народним господарством. Система управління ІП передбачає використання в управлінні науковими дослідженнями і розробками в органічній єдності наступних основних методів: організаційно-розпорядчі, економічні, соціально-психологічні та правові.

Організаційно-розпорядчі методи ІП засновані на використанні об'єктивних економічних законів і тенденцій. Їх сутність полягає в тому, що управління всіма ланками науково-технічного прогресу в їх єдності і на всіх рівнях господарської ієрархії (народне господарство - галузь - ІП - виконавець) має здійснюватися на основі ретельно розробленої системи планів. Планування в сучасному світі охоплюють всі сторони науково-технічної діяльності наукових і проектних організацій, а також охоплює сферу промисловості. У теорії і практиці управління розвитком науки і техніки розроблений і знаходить широке застосування цілий арсенал методів підготовки і прийняття планових рішень: техніко-економічне обґрунтування тематичних планів, нормативні розрахунки витрат на розробки, обґрунтування планів підготовки виробництва нових продуктів, технологічного розвитку підприємств та ін. Поряд із встановленням конкретних тематичних завдань по науковим дослідженням і розробкам, плановий метод передбачає регулювання діяльності всіх господарських ланок за допомогою системи показників, що характеризують конкретні соціально-економічні завдання і цілі розвитку, отримані результати, необхідні ресурси і рівень їх використання.

Економічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють характер економічних відносин між окремими учасниками процесу створення та освоєння виробництва нової техніки, а також між ними і державою. Завдання їх застосування полягає

у створенні таких умов, які сприяли б ефективній роботі з точки зору економічної зацікавленості, тобто у створенні та впровадженні високоефективного інноваційного продукту в коротші терміни і з мінімальними витратами. Економічні методи управління ІІІ являють собою економічний механізм регулювання процесів інноваційної діяльності. Економічний механізм включає використання таких економічних важелів як ціноутворення на об'єкти інноваційного продукту, порядок і джерела фінансування, оплату праці наукових і інженерно-технічних працівників, економічне стимулювання науково-технічних досягнень та ін.

Правові методи управління ІІІ засновані на притягненні до відповідальності осіб, винних у заподіянні інноваційному підприємству і його працівникам неправомірної шкоди. Використання даних методів за допомогою законодавчих і нормативно-правових документів дозволяє закріпити права на результати інтелектуальної власності за господарюючими суб'єктами, які стають власниками об'єктів інтелектуальної власності. Поділ майнових прав на науково-технічні фонди, правова охорона інтелектуальної власності - всі ці питання регулюються за допомогою правових методів управління.

Соціально-психологічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють дію суб'єктивних факторів на діяльність наукових колективів. Розвиток їх пов'язаний з підвищенням ролі дослідницьких груп в рамках одного промислового підприємства в мобілізації внутрішніх резервів підвищення ефективності та якості виконуваних досліджень і розробок. Роль соціально-психологічних методів в управлінні науковими дослідженнями і розробками незмірно вище, ніж у сфері виробництва, так як у самому науковому процесі персоніфікований фактор виражений значно сильніше. Створення комфортного психологічного клімату, нормальних соціально-виробничих відносин в рамках окремо взятого промислового підприємства є важливим джерелом і необхідною умовою його ефективної діяльності. Соціально-психологічні методи управління в наукових колективах передбачають ретельний підбір кадрів, визначення перспектив зростання кожного з членів колективу, проведення соціологічних досліджень в колективі, створення комфортного психологічного клімату, планування соціального розвитку колективу, регулювання виробничих відносин між членами колективу, а також колективом і керівником та ін.

Практичне використання розроблених методичних рекомендацій дозволить вітчизняним підприємствам здійснювати комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності, підвищити наукову обґрунтованість управлінських рішень щодо формування та забезпечення інноваційної діяльності в умовах мінливого ринкового середовища.

Література

1. Економічна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства / Т.О. Пожуєва // Економіка пром-сті. — 2007. — № 4. — С. 109-113
2. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : Ч45 монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. — Харків : ХДУХТ, 2012. — 210с
3. Полянська А. С. Сучасні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства / А. С. Полянська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2010. — № 684 : Проблеми економіки та управління. — С. 175–180.
4. Черешнюк, О. М. Оцінка ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств [Текст] / Оксана Михайлівна Черешнюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. — Том 15. — № 3. — С. 218-224.
5. Ступак С. М. Механізм управління інноваційною діяльністю підприємства / С. М. Ступак // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — Науки : економіка, політологія, історія. — Одеса, 2010. — № 5 (106). — С. 41-49.